

DATUM
2020-11-03DNR
UN/2020:182**Yttrande**

Utbildningsdepartementet

Yttrande från Lidingö stad avseende SOU 2020:33 - Utredningen om planering och dimensionering av Komvux och gymnasieskola**Sammanfattning av ärendet**

Lidingö stad delar betänkandets problembild gällande bristande kompetensförsörjning, resurseffektivitet och likvärdighet till följd av dagens gymnasieutbildningssystem. Staden ställer sig positiv till att gymnasieskolans koppling till arbetsmarknaden stärks. Lidingö stad har redan regionala samarbeten gällande gymnasieutbildning samt komvux men instämmer i att en nationell och regional ansats ytterligare kan förbättra utbildningsutbudet för elever och öka resurseffektiviteten för samhället i stort.

Däremot har Lidingö stad vissa invändningar och synpunkter gällande några av de föreslagna åtgärderna vilket redogörs för nedan. Däribland uppfattar Lidingö stad att en av de främsta utmaningarna med förslaget är den omfattande byråkrati som riskerar uppstå till följd av att Statens skolverk etableras regionalt. En ytterligare regional instans får inte leda till minskad flexibilitet och rörlighet utan ska istället underlätta för kommuner och enskilda huvudmän.

Vidare kvarstår en otydlighet i vilken rollfördelning förslaget innebär för enskilda respektive kommunala huvudmän utifrån de olika villkoren de två huvudmannatyperna har. Platsfördelningen ska balanseras mellan de båda huvudmannatyperna men ansvaret för att tillgodose utbildning för alla elever åligger kommunerna. Till detta kommer att förslaget innebär en tvåstegsraket och vid situationen att steg två avstyrks ställs frågan ytterligare på sin spets – hur ska kommuner tillgodose ett allsidigt utbud när huvudmäns beslut om utbud enbart behöver ta hänsyn till *rekommendationer* från statens Skolverk. Förslaget behöver därför genomföras i sin helhet, både steg ett och steg två, för att få avsedd effekt.

Därtill efterfrågas förtydliganden och fördjupad konsekvensanalys av förslaget, vilket också i vissa avseenden saknar analys ur ett elevperspektiv.

Lidingö stads synpunkter

6.1.1 Det behövs nya principer för planering och dimensionering av utbudet i gymnasieskolan

Utredningens förslag: När huvudmän bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på dessa ska betydande hänsyn tas till både ungdomarnas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov.

Utredningens bedömning: Regeringen bör uppdra åt Statens skolinspektion att redovisa en analys av hur myndigheten avser att utöva tillsyn över huvudmännens efterlevnad av de nya reglerna för planering och dimensionering.

Lidingö stad efterfrågar ett förtydligande gällande innebörden av "betydande hänsyn". Vidare bör förtydligas hur avvägning ska göras mellan arbetsmarknadens behov och ungdomars efterfrågan när behoven och efterfrågan kolliderar. Utredningen saknar därtill en beskrivning av hur tillsynen över huvudmännens efterlevnad av de nya reglerna för planering och dimensionering ska utföras och vad förväntansbilden på huvudmännen är. Det krävs en tydligare skrivning för att förstå vilka krav som ställs på huvudmännen.

Utredningen föreslår att även enskilda huvudmän ska väga in såväl elevers efterfrågan som arbetsmarknadens behov vid beslut om utbud. Lidingö stad ställer sig frågande till om kommunala huvudmän i slutändan kommer, utifrån ett mer långtgående ansvar gällande tillgodoseende av utbildningsplatser, förväntas bära ett övergripande ansvar för att kravet på allsidigt utbud och behoven på arbetsmarknaden efterlevs. Utredningen har inte i tillräcklig utsträckning gjort en konsekvensanalys av kommunala och enskilda huvudmäns olika ansvar och förutsättningar för planering och dimensionering.

Lidingös stad skulle därtill gärna se en diskussion kring näringslivets möjlighet att påverka yrkesutbildningars attraktivitet. Därutöver instämmer staden i utredningens förslag som presenteras i avsnitt 6.9.2 om ytterligare utredning av den idag skarpa uppdelning mellan gymnasieskolans högskoleförberedande program och yrkesprogrammen. De enskilda programmens utformning bör betraktas som en kärnfråga för att kunna avgöra hur elevers etablering på arbetsmarknaden kan förbättras.

6.1.2 Kommuner ska samverka för ett ändamålsenligt utbud

Utredningens förslag: När det gäller gymnasieskolan ska kommunen ingå ett samverkansavtal som omfattar ett geografiskt område med minst ett visst antal invånare som ingår i gymnasieskolans målgrupp och med minst två andra kommuner (primärt samverkansavtal). Samverkansavtalet ska avse planering, dimensionering och erbjudande av nationella program samt programinriktat val och yrkesintroduktion, utformade för en grupp elever, inom gymnasieskolan. Samverkansavtalet ska utformas med hänsyn till ungdomars efterfrågan och behov samt arbetsmarknadens behov. Avtalet ska även utformas med hänsyn till ett effektivt

utnyttjande av samhällets resurser och kommunernas skyldighet att erbjuda ett allsidigt urval av utbildningar.

Kommunen får även träffa samverkansavtal med en eller flera regioner och andra kommuner (sekundära samverkansavtal).

De kommuner som har träffat ett primärt eller sekundärt samverkansavtal bildar ett primärt respektive ett sekundärt samverkansområde för utbildningen. Om en kommun ingår i ett kommunalförbund som är av samma omfattning och avser sådan utbildning som ett primärt samverkansavtal, behöver dessa kommuner inte träffa samverkansavtal. I sådana fall ska bestämmelserna som gäller samverkansavtal i stället gälla för kommunalförbundet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om samverkansavtalens omfattning och innehåll och om undantag från kravet på samverkansavtal.

Statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) ska fortsatt villkoras med att minst tre kommuner samverkar och ansöker gemensamt. Villkoren ska dock förtydligas på så sätt att de samverkande kommunerna ska träffa ett samverkansavtal och att de samverkande kommunerna bildar ett samverkansområde.

Lidingö stad är i grunden positiva till samverkan för att uppnå ett allsidigt utbud av gymnasieutbildningar och deltar redan i motsvarande samarbete. Emellertid kommer, trots lagkrav på samverkan, de svåra planeringsfrågorna och samverkansfrågorna för kommuner att kvarstå. Det saknas i utredningen en grundlig analys gällande hur de samverkande kommunerna ska kunna enas kring platsdimensionering och utbud sinsemellan. Förslaget bör även tydligare ta hänsyn till de resurser som kommer behövas tas i anspråk och de betungande uppgifter som etablering av samverkansområden kommer att innebära.

6.3.4 Huvudmännens information till ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildningarna ska förbättras

Utredningens förslag: När en huvudman informerar ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildning ska huvudmannen tydligt ange vilket nationellt program och eventuell nationell inriktning utbildningen utgörs av. Om introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion anordnas för en grupp elever ska huvudmannen tydligt ange vilket nationellt program eller vilket yrkesområde som utbildningsplanen är inriktad mot. Informationen ska också innehålla uppgifter om utbildningens arbetsmarknadsutfall om utbildningen är ett yrkesprogram. Om det är ett högskoleförberedande program ska det även framgå hur stor andel av tidigare elever som studerat vidare och inom vilka sektorer av högre utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om informationen.

Lidingö stad ställer sig positiv till förslaget.

6.4.1 Alla skolhuvudmän i gymnasieskolan ska ingå i en gemensam antagningsorganisation

Utredningens förslag: Antagningsorganisationen ska vara gemensam för gymnasieskolan anordnad av kommuner, regioner och enskilda huvudmän. Den ska omfatta alla skolenheter inom minst ett primärt samverkansområde. Om undantag från kravet på samverkansavtal har föreskrivits får antagningsorganisationen i stället vara gemensam i den aktuella kommunen.

Lidingö stad har inga invändningar mot förslaget.

6.6.2 Skolverket ska besluta om regionala ramar för utbudet på gymnasial nivå

Utredningens förslag: Skolverket ska regelbundet besluta om regionala ramar för gymnasieskolan och komvux för en viss tid. Ramarna ska omfatta ett primärt samverkansområde eller en kommun om undantag har föreskrivits. Ramarna ska innefatta utbildningar som tillsammans ger ett brett utbud. Besluten ska omfatta delar av gymnasieskolan och komvux hos samtliga huvudmän.

För gymnasieskolan ska ramarna ange antalet platser som ska erbjudas inom samverkansområdet på de nationella programmen, och på introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion, som är utformade för en grupp elever, och avse en eller flera antagningsomgångar. Vid behov ska även ramar för de nationella inriktningarna anges. För programinriktat val och yrkesintroduktion ska det anges vilket nationellt program respektive yrkesområde utbildningen är inriktad mot.

För komvux på gymnasial nivå ska ramarna ange inom vilka yrkesområden som sammanhållen yrkesutbildning ska erbjudas och avse ett eller flera kalenderår. Vid behov ska ramarna även ange omfattningen av yrkesområden och vilka nationellt fastställda sammanhållna yrkesutbildningar som ska erbjudas. Det ska också vara möjligt för Skolverket att i samband med ramarna besluta om riksrekrytering för specifika sammanhållna yrkesutbildningar av nationellt intresse och för regeringen att meddela föreskrifter om villkor för att en viss sammanhållen yrkesutbildning ska kunna bli riksrekryterande.

Ramarna ska göras utifrån en bedömning av elevernas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov, regionalt och nationellt. Betydande hänsyn ska tas till både elevernas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov. Undantagsvis får en regional ram gälla för en enskild kommun.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur ramen ska utformas och uppföljning av ramarna.

Lidingö stad ställer sig tveksam till förslaget. Med anledning av att Skolverket ges i uppdrag att utarbeta styrande ramar går utformningen av dessa ramar inte att utläsa av betänkanudet, vilket försämrar möjligheten för Lidingö stad att ta ställning till förslaget i sin helhet.

Staden anser att ett presumtivt problem med förslaget är att det slutliga ansvaret för att tillgodose utbildningsplats till alla elever kvarstår hos kommunerna medan beslutanderätten tilldelas Skolverket. Enligt förslaget har kommuner fortsatt det övergripande ansvaret för att elever garanteras utbildningsplatser men mindre möjlighet att påverka vilken etablering eller nedskärning som ska ske.

Därtill kvarstår frågor om ansvarsfördelning gällande verkställigheten av de beslut Skolverket fattar. Vid situationen att Skolverket beslutar att exempelvis en yrkesutbildning ska etableras åtföljs ett betungande uppdrag, för såväl kommunala huvudmän som enskilda huvudmän inom samverkansområdet, att avgöra vem som ska bära ansvaret för att beslutet realiserar. Att enas om vem som ska bära den ekonomiska risken vid expansion av utbildningsplatser eller nyetablering kommer ta stora resurser i anspråk och ett förväntat tillvägagångssätt beskrivs inte i tillfredställande utsträckning i utredningen. Därutöver framgår inte tillräckligt tydligt i utredningen hur nedskärning av utbildningsplatser ska genomföras och såväl ekonomiska implikationer som konsekvenser för enskilda elever och skolhuvudmän saknas.

Slutligen bör understrykas det ingrepp i det kommunala självstyret som förslaget innebär, vilket Lidingö stad menar bör föregås av en mer fördjupad konsekvensanalys.

6.6.4 Kommuner och huvudmän för utbildning ska få lämna synpunkter innan Skolverket beslutar om ramar

Utredningens förslag: Innan en ram beslutas ska offentliga och enskilda huvudmän få yttra sig över de omständigheter som ska ligga till grund för beslutet.
--

Lidingö stad ställer sig bakom förslaget att såväl kommuner som huvudmän ges möjlighet att lämna synpunkter innan beslut om ramar fattas. För att bibehålla en lokal förankring och påverkansmöjlighet utgör möjligheten att lämna synpunkter en viktig beståndsdel av utredningens förslag i stort. Dock framgår inte vilken vikt synpunkterna kommer att tillmätas, vilket kommer avgöra vilken påverkansmöjlighet kommuner och huvudmän i realiteten ges. I denna del efterfrågar därav Lidingö stad ett förtydligande om att synpunkterna tillmäts stor betydelse.

På utbildningsnämndens vägnar:

Namn Efternamn

Namn Efternamn

Utbildningsnämndens ordförande

Utbildningsnämndens sekreterare